

ממתי יש לדרוש בהלכות הרגלים?

ראש השנה (א"ח כ"א)

שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום.

פר"ח (תכט, א)

לאו דוקא פסח והוא הדין שלשים יום קודם חג וכן עצרת, וכן מוכח בהדיא בפרק קמא דסוכה (ט, א) במתניתין דסוכה ישנה... והכי מוכח בירושלמי... וכן נראה מדברי התוספות... והכי משמע מדברי רש"י... והא דנקיט בפרק קמא דפסחים [שם] שואלין בהלכות הפסח הוא דלפי דמיניה ילפינן לכולהו רגלים...

משנה (א"ח כ"א)

משה תיקן להם לישראל שיהיו שואלין ודורשינן בענינו של יום, הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת, והלכות חג בחג.

ר"ן (משנה ב"ח כ"ב דף ה"ה פ"ג פ"ה פ"ה)

משה תיקן להם לישראל שיהיו שואלין ודורשינן בענינו של יום הלכות פסח וכו'. כלומר ששואלין ומפרשינן הלכותיהן. והא דאמרין בעלמא שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח ל' יום, ההוא ענינא אחרינא הוא ללאו למימר דמחייבין מהאי זימנא לדרוש בהלכות הפסח אלף לומר שהשואל צריך לדעת המדרש צחותו זמן מיקרי שואל כענין דק"ל צעני תלמידים שואלין שאם אחד שואל כענין ואחד שלא כענין שזקקין תחלה לשואל כענין.

פר"ח א"א (אכט, א)

אי נמי י"ל דמעיקרא לא קשיא מידי דבסוף פרק בני העיר לא נחית אלא לומר דדורשינן הלכות פסח בזמן פסח ואילו מאימת זמן פסח מקרי לא קאמר, ובפרק קמא דפסחים אשמועינן דשלשים יום מקודם דרשינן בפירקא, דהלכות פסח בזמן מיקרי שלשים יום קודם.

ש"ס א"א (אכט, א)

* שואלין בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום.

ביאור האכה

* שואלין וכו' - בטור איתא 'שואלין ודורשינן', והוא כגירסת הגמרא דילן בפסחים דף ו' ובבכורות דף נ"ח, וברי"ף הגירסא 'שואלין' לבד, וכן הגירסא בע"ז ובסנהדרין י"ב, ולכאורה אין נ"מ בזה, דכונה אחת הוא, לישא וליתן בהלכות הפסח קודם הפסח, וכן איתא ברש"י ר"ה דף ז' וב"ק ק"ג שהיו דורשינן ברבים בהלכות הפסח קודם פסח ל' יום. אכן בר"ן פ"ק דפסחים ופ"ק דמגילה אמר, דמה שאמר 'שואלין' היינו דבזה הזמן אם באו ב' תלמידים ואחד שאל בהלכות פסח, נזקקין לו קודם שהוא בכלל שואל כענין, אבל אין חיובא ללמוד ל' יום קודם הלכות פסח, רק בפסח גופא, וזהו מה ששינינו: מרע"ה תיקן להם לישראל שיהיו דורשינן הלכות פסח בפסח וכו', לפיכך דייק כאן בלשון 'שואלין' לבד; ודבריו הן דברי הרשב"א בספ"ד דמגילה. אבל כמה ראשונים פליגי עלייהו: רש"י בכמה מקומות ותוספות בפ"ק דמגילה דף ד' והרוקח, בכולהו מבואר להדיא דחיוב לדרוש מקודם בהלכות פסח שלשים יום, וכן בעיטור העתיק הגירסא 'שואלין ודורשינן', וכן באו"ז העתיק דדורשינן שלשים יום קודם, וגם קשה מאוד, דהלא בסנהדרין י"ב משמע להדיא דהאי 'שואלין' דורשינן הוא, דקאמר הש"ס שם דהלא מפוריא דרשינן בהלכות הפסח, דתניא 'שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח ל' יום', וגם עיקר הענין מוכח כן, דאלו מפני שזקקין לתלמיד ששואל כענין, לא שייך לומר דמשום זה יזלזלו בחמץ, דאין כאן פרסום כלל בזה שמשיב לתלמיד כששואל. וכבר ראיתי שעמד הב"ח על הר"ן מסוגיא דסנהדרין הנ"ל וכן הפרי חדש, וכן בע"ת כתב דמסוגיא דע"ז דף ו' לענין קרבנות שם ג"כ לא משמע כדברי הר"ן.

ש"ס ה"ב (א"א אכט, א-ב)

חכמים הראשונים תקנו בזמן שבית המקדש היה קיים שיתחילו הדרשנים לדרוש ברבים הלכות הרגל שלשים יום לפני הרגל דהיינו שמפורים ואילך ידרשו הלכות פסח ומחמשה באייר ואילך ידרשו הלכות עצרת ומי"ד באלול ואילך ידרשו הלכות החג לפי שכל אחד ואחד הדר בארץ ישראל חייב להביא ברגל ג' קרבנות עולת ראייה ושלמי חגיגה ושלמי שמחה וכל קרבן צריך להיות נקי מכל מום ומשאר דברים הפוסלים את הקרבן לפיכך תקנו חכמים לדרוש הלכות הרגל שלשים יום לפניו כדי להזכיר העם את הרגל שלא ישכחו להכין בהמות הכשרים לקרבן ויהיה להם שהות כל שלשים יום:

ותקנה זו לא נתבטלה מישראל אף לאחר שחרב בית המקדש שכל חכם היה שונה לתלמידיו הלכות הרגל שלשים יום לפניו כדי שיהיו בקיאים בהלכותיו וידעו המעשה אשר יעשו ומהמון עם היו דורשינן הלכות הרגל בשבת שלפניו שבשבת זו היו מתקבצין כל העם מכל הכפרים לשמוע הלכות הרגל מפי החכם לפיכך נהגו בדורות האחרונים שהחכם דורש הלכות פסח בשבת שלפניו אם אינו ערב פסח והלכות החג דורש בשבת שובה (אבל עצרת אין בו הלכות מיוחדות שכל איסור והיתר הנוהגין בו נוהגין גם כן בפסח וסוכות).

והעיקר לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד להם המעשה אשר יעשו ולא כמו שנוהגין עכשיו: